

Dåligt beslut om forskningsassistenterna

Efter ett expansivt 1980-tal har det varit märkligt att på sin universitetsinstitution höra en del innehavare av externfinansierade forskningsprojekt diskutera utflyttning av verksamheten till fristående forskningsinstitut. Skälet till att sådana planer förs fram är att tjänsterna som forskningsassistent vid högskolorna skall försvinna. I den nya tjänstestruktur som skall gälla från 1 juli 1991 är det meningen att denna tjänst skall ersättas med andra existerande tjänstetyper, dvs i normalfallet tjänst som forskarassistent eller högskolelektor för den som har disputerat och doktorandtjänst för den som inte disputerat.

Tjänstetypen forskningsassistent finansieras med externa forskningsmedel. Innehavaren ägnar sig i regel åt riktig forskning och inte åt enklare assistentsysslor som benämningen kan ge intryck av. Tjänsten är mycket flexibel. Den är tidsbegränsad, och kan normalt anpassas till den tidslängd under vilken forskningsanslaget löper. Den kan tillsättas utan utlysning.

Det är den sistnämnda egenskapen som främst skiljer den från de tjänster som skall ersätta den. Att tjänsten kan tillsättas utan utlysning är ändamålsenligt med hänsyn till hur det går till att söka och erhålla externa anslag.

Ofta är det någon yngre forskare, vanligen doktorand, som har intresse för en viss fråga och som i samråd med

sin handledare utarbetar en projektansökan. I andra fall kan det vara en mogen forskare som för egen räkning söker medel för att kunna ägna sig åt en uppgift som han eller hon anser vara angelägen. De politiskt ansvariga för reformen har uppenbarligen inte varit medvetna om att det är så första steget i den externfinansierade forskningsprocessen brukar se ut.

Om forskningsassistenttjänsterna ersätts av tjänster som måste utlysas kan det märkliga inträffa att den som utarbetat projektplanen och sökt pengarna får träda tillbaka inom sitt eget projekt till förmån för någon utomstående. Detta är uppenbart stötande. Dessutom skulle det minska incitamenten att söka forskningsmedel.

På universiteten har man inte varit passiv när det gäller att söka vägar för att slingra sig ur denna absurditet. Den teknik som förts fram vid det universitet där jag är verksam går ut på att man skall utlysa en tjänst, tex ett externfinansierat lektorat, med den uttryckliga reservationen att tjänsten inrättas bara under förutsättning att erforderliga medel ställs till förfogande. Man ser till att om någon annan än den som sökt pengarna skulle få förord till tjänsten så ställs helt enkelt inga medel till förfogande. Det skulle följaktligen bli meningslöst att försöka lägga beslag på någon annans forskningspengar och anknutna tjänst.

Utlysningen blir lika meningslös, och tillfredsställer bara ett formellt krav.

Sent omsider och efter många protester, bla från landets universitetsrektorer, tycktes man på Utbildningsdepartementet ha insett att det var en synnerligen ogenomtänkt reform man drivit igenom. De signaler från departementets sida som gavs den akademiska rektorskonferensen den 6 mars uppfattades som att man skulle göra reformen verkningslös genom att ändra på vissa regler.

Sålunda skulle man göra det möjligt att inrätta tidsbegränsade lektorat som tillsätts utan utlysning, om de finansieras med forskningsrådsmedel. Om de finansieras med andra externa medel skulle man efter ansökan hos departementet kunna tillsätta dem utan utlysning.

Emellertid tycks vederbörande tjänsteman ha lovat mer än vad statssekreteraren hade tänkt sig. I ett brev till rektorsämbetena vid landets universitet skriver den senare: "Syftet var att möjliggöra en lösning av ett mycket begränsat antal fall, som eventuellt skulle vara problematiska just i samband med själva övergången. Av reaktionerna efter mötet har framgått att detta uppfattats som en möjlighet att i praktiken återinföra ett anställningssystem liknande det som gällt för forskningsassistenterna. Så har givetvis *inte* varit fallet."

Avskaffandet av forskningsassistenttjänsterna är en dålig reform. Den är inte i harmoni med principerna för tilldelning av externa forskningsmedel. Den försvårar nyrekryteringen av forskare och bidrar till att jaga forskning från universiteten. Den bortser

från att behovet av en i alla riktningar flexibel "prövotjänst" – som sådan kan forskningsassistenttjänsten ofta fungera – är särskilt stort när det gäller forskning, beroende på att skillnaden mellan framgång och misslyckande är så oerhörd just där. Reformen bör upphävas.

BO SANDELIN